

ISSN 1694-7681

В
О
З
У
В
И
З
В
Е
С
Т
И
Я
В
У
З
О
В
К
Ы
Р
Г
Ы
З
С
Т
А
Н
А

Пластиктайдон
Ожонг катчысы, ф.и.к.

Мурзамева А.И.

ИЗВЕСТИЯ ВУЗОВ КЫРГЫЗСТАНА №2, 2016

ISSN 1694-7681

ЖУРНАЛ «ИЗВЕСТИЯ ВУЗОВ»
ОСНОВАН 2001 ГОДУ, ПЕРЕИМЕНОВАН
В «ИЗВЕСТИЯ ВУЗОВ КЫРГЫЗСТАНА»
В 2015 ГОДУ, ВЫХОДИТ ЕЖЕМЕСЯЧНО

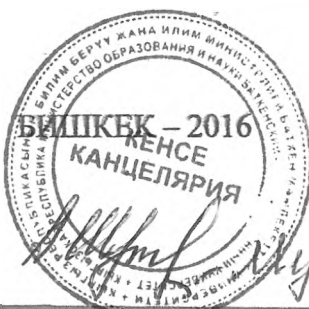
Зарегистрирован
в Министерстве юстиции
Кыргызской Республики
Регистрационный № 673
от 19 декабря 2001 года

Республиканский научно-теоретический журнал

ИЗВЕСТИЯ ВУЗОВ КЫРГЫЗСТАНА

№ 2, 2016

Пластиктайм
ОКнын катчысы, ф.и.к.:

Мурзалыева А.М.

улуттук баалуулуктарга маани берүү менен улуттук аң-сезимди башка көз караштарга тартылуусу башталат. Улуттук аң-сезим улуттук маданияттын кээ бир элементтеринин өнүгүп өсүүсүнө, кайра жаралуусуна көмөк көрсөтө алат.

Элдердин маданий баалуулуктарын, адамзаттын жетишкендиктеринин жалпыланган өнүгүн андап билүү – азыркы замандын элдеринин аң-сезимдүүлүгүн аныктоого жардам берет. Э. Гелднер өз сөзүндө “Эки адамдын бир улутка таандык экендиги алардын жүрүм-турумунун, баарлашуу жолдорунун наркталган белгилерин, байланыштарын, ой жүгүртүүлөрүн бириктирген бир маданият болгон учурда гана билинет” – деп айткан [4].

Коомдук жашоодо улуттук аң-сезимдин өсүп-өнүгүүсү – бул маданий классикалык мурастарды таанып билүүгө болгон кызыгуулар рухий маданияттуулук чөйрөсүндө жаны көрүнүш катарында иштелип чыгып, улуттук, нравалык баалуулуктардын өсүп-өнүгүүсүнө шарт түзөт. Демек, улуттук аң-сезимдин өсүп-өнүгүүсү коомдук аң-сезимдүүлүктүн системасынын түзүлүшү катарында татаал, узакка созулган, карама-каршы багыттагы процесс.

Улуттук аң-сезимдүүлүк башка улуттар менен болгон мамилелешүүдө ачык айкын көрүнөт. Эки башка этникалык коомдун өкүлдөрүнүн кызматташууларынын натыйжасында алардын ортосундагы өз ара мамилелеринде кезигүүчү улуттук өзгөчөлүктөрүнө болгон чыдамдуулуктары оң багытта ишке ашат.

Азыркы учурдагы ааламдашуу процессинде окуучуларда улуттук аң-сезимди, көз карашты калыптандырууда, улуттук дөөлөттөрдү, рухий баалуулуктарды, гуманитардык сабактардын мүмкүнчүлүктөрүн окуу процессинде колдонуу окуучуларда улуттук аң сезимди калыптандыруудагы эң башкы багыттардын бири болуп саналат.

Улуттук аң сезимдин негиздери башталгыч мектеп куракта эле түптөлүп калыптана баштайт, анткени башталгыч мектеп курагындагы окуучулар улуттук баалуулуктарды өздөштүрүүгө көбүрөөк жөндөмдүү келишет. Алгач окуучуларда негизги моралдык баалуулуктар, жүрүм-турум нормалары, өзүн-өзү личность катары таанып билүүсү, өзүн коомдун бир мүчөсү же бөлүгү катары таанып билүүсү жана өз мекенинин жараны экендигин таанып билүүлөрү калыптанып, түптөлө баштайт.

Андан кийин гана башталгыч класстын окуучуларында мекенге болгон сүйүү, улутчулдук сезимдер өзүн курчап турган чөйрөнү, кыргыз элинин тарыхы, улуттук каада салт-санааларын, эмгектенүүсүн, жашоосун таанып билүүлөрүнө жараша акырындык менен калыптанат.

Окуучуларда улуттук аң-сезимдүүлүктү калыптандыруу – бул өз үйүнө, мектебине, шаарына карата сый урмат, ошондой эле аларда жарандык көз карашты, өз мекенинин тагдырына жоопкерчиликтүү мамиле жасоону, өзүнүн улуттук баалуулуктарын сүйүүнү жана баалай билүүнү, алар менен сыймыктануу сезимдерин өнүктүрүү болуп эсептелет. Ошондой эле, окуучуларда улуттук аң-сезимдүүлү-

лүктү калыптандырууда тарыхый инсандарга, алардын ишмердүүлүктөрүнө көңүл буруу да маанилүү.

Окуучулардын мекенге, өз улутуна болгон сүйүүсү ачык эмоционалдык түрдө мүнөздөлөт. Ал жомоктор, кыял, элестөөлөр, чыгармачылыктар аркылуу ачылуучу процесс. Окуучуларда улуттук баалуулуктарга болгон мындай сезимдерди жана мамилелерди жагымдуу социалдык-саясий жагдайларда, улуттук маселелерди чечүүдө цивилизациялуулуктун принциптери сакталган демократиялык жана жарандык мамлекетте өстүрүп, өнүктүрүп, ишке ашыруу натыйжалуу болоору анык.

М. С. Джунусовдун пикири боюнча улут өзүнүн бардык түзүлүшүндө этникалык территориясы, тили, маданияты, каада-салты, үрп-адаттары менен инсанды өнүктүрүүчү коомдук чөйрөнүн бир компоненти катарында чагылдырылат [7].

Демек, окуучуларды улуттук багытта рухий-нравалуулук баалуулуктарга тарбиялоо аларда өз мекенине жана улуттук идеалдарга карата болгон умтулууларын, кызыгууларын арттырат.

Улуу педагог К.Д. Ушинский өз учурунда “окутуунун эң башкы максаты – бул адамдардын рухий жан дүйнөсүн толуктап турган ишмердүүлүктү жартуулоо” – деп айткан [8].

Андан кийин, окуучуларда улуттук аң-сезимди калыптандыруу адамдын мээсинин жана рухий жан дүйнөсүнүн талкылай эмгектенүүсүн талап кылат.

Окуучуларды улуттук аң-сезимдүүлүккө тарбиялоодо алгач, аларда улуттук маданияттын байлыктары, элдин жашоо тартиби, салт-санаалары, жүрүм-турумдун социалдык нормалары, ар бир улуттун өзгөчөлүгү, уникалдуулугу, рухий идеалдары жана баалуулуктары камтылган окутуу жараянынын бирдиктүүлүгүн, өнүктүрүүчүлүк жана тарбиялосочулук мүнөздөрдү калыптандыруу маанилүү болуп саналат.

Улуттук аң-сезимдүүлүккө тарбиялоонун мүнөзү жана мазмуну окуучулардын өзүн-өзү тарбиялоосунун максатына, милдетине дал келиши керек. Анткени, жекече ишмердүүлүктөр аркылуу жаш муундар өзүнө тиешелүү болгон натыйжалуу тажрыйбаларга ээ болушат.

Адабияттар:

1. Алимбеков А. Кыргыз этнопедагогикасы. – Б., 1996.
2. Айтбаев А.А. Иманкожоев Т.А. Кыргыз этносунун менталитетинин өзгөчөлүктөрү жана анын өнүгүү баскычтары. – Б., 1998.
3. Минсабирова В. Н. Подготовка будущих учителей начальной школы к формированию национального самосознания учащихся. – Б.к, 2004.
4. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. – Москва, Просвещение, 1990.
5. Гелднер Э. Нации и национализм. – Москва, 1991.
6. Мухаметзянова Г.В. Проблема создания национальных систем образования Национальное образование: опыт организации, проблемы и результаты исследований. – 1994.
7. Джунусов М.С. Теоретическое и практическое значение проблемы связи личности и нации. – Б., 1974.
8. Серебрякова Ю.А. Национальное самосознание и национальная культура: Сущность, специфика, аспекты. – Москва, 1997.

Рецензент: д.пед.н., профессор Асимова Н.А.

КАНЦЕЛЯРИЯ

146

Пластактайлов

В.К.Иванов катчысы, ф.и.к.

Мурзашева Н.М.

Султанбеков К. Ч.
XX КЫЛЫМДЫН САЯСИЙ-УКУКТУК
ТЕОРИЯЛАРЫНДАГЫ САЯСИЙ РЕЖИМДИН
ТИПТЕНДИРИЛИШИ.....132

Султанбеков К. Ч.
ТИПОЛОГИЗАЦИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕЖИМОВ
В ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫХ ТЕОРИЯХ
XX ВЕКА.....132

K.Ch. Sultanbekov
TYPOLOGY OF POLITICAL REGIMES IN THE
POLITICO-LEGAL THEORIES OF THE
XX CENTURY.....132

Абдрашев А.Б.
КЫРГЫЗСТАНДЫН БИЛИМ БЕРУУ САЯСАТЫ
ЖӨНҮНДӨ МАСЕЛЕЛЕРИНИН АЙРЫМ
АСПЕКТИЛЕРИ135

Абдрашев А.Б.
К ВОПРОСУ О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В
КЫРГЫЗСТАНЕ.....135

A.B. Abdrashev
TO THE ISSUE OF SOME ASPECTS OF
EDUCATION POLICY IN KYRGYZSTAN.....135

ПЕДАГОГИКА ИЛИМДЕРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCE

Курманалиева А.О.
КРЕАТИВДУУЛУКТУ МААЛЫМАТТЫК
ТЕХНОЛОГИЯНЫН НЕГИЗИНДЕ
ӨНУКТҮРҮҮДӨ КОЛДОНУЛУУЧУ
ЭВРИСТИКАЛЫК ЫКМАЛАР.....138

Курманалиева А.О.
ЭВРИСТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ В
РАЗВИТИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
НА ОСНОВЕ
КРЕАТИВНОСТИ.....138

A.O. Kurmanalievna
HEURISTIC METHODS USED IN THE
DEVELOPMENT OF INFORMATION
TECHNOLOGIES BASED ON
CREATIVITY.....138

Тагаева Д.А.
ОРТО МЕКТЕПТЕ ГЕОМЕТРИЯНЫ ОКУТУУДА
МАСЕЛЕНИ БИР НЕЧЕ ЫКМА МЕНЕН
ЧЫГАРУУ АРКЫЛУУ ОКУУЧУЛАРДЫН
ЧЫГАРМАЧЫЛЫК ИШМЕРДУУЛУКТӨРҮН
КАЛЫПТАНДЫРУУ.....142

Тагаева Д.А.
ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ
ГЕОМЕТРИИ С ПРИМЕНЕНИЕМ
НЕСКОЛЬКИМИ СПОСОБАМИ РЕШЕНИЯ
ЗАДАЧ.....142

D.A. Tagaeva
FORMATION OF CREATIVE ACTIVITY OF PUPILS
AT LESSONS OF GEOMETRY WITH THE USE OF
MULTIPLE METHODS OF PROBLEM
SOLVING.....142

*Эргешали кызы Актилек, Эргешали кызы
Айчүрөк*
ОКУУЧУЛАРДЫН УЛУТТУК АҢ-СЕЗИМИН
КАЛЫПТАНДЫРУУНУН
АЙРЫМ МАСЕЛЕЛЕРИ.....145

*Эргешали кызы Актилек, Эргешали кызы
Айчүрөк*
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ
НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ
УЧЕНИКОВ.....145

Ergeshali kyzy Aktilek, Ergeshali kyzy Aichurok
SOME QUESTIONS OF FORMATION OF
NATIONAL CONSCIOUSNESS OF PUPILS.....145

Нусупова Р.С.
ОКУУЧУЛАРДЫ ТОЛЕРАНТТУУЛУККА
ТАРБИЯЛООГО БОЛОЧОК ПЕДАГОГДОРДУ
ДАЯРДООНУН ЭТАПТАРЫ.....147

Нусупова Р.С.
ЭТАПЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К
ВОСПИТАНИЮ ТОЛЕРАНТНОСТИ У
ШКОЛЬНИКОВ.....147

R.S. Nusupova
PHASES OF PRE-SERVICE TRAINING OF
TEACHERS IN TOLERANCE
EDUCATION TO STUDENTS.....147

Эргешали кызы Айчүрөк
КӨП МАДАНИЯТТУУ БИЛИМ БЕРҮҮНҮН ЖАНА
КӨП МАДАНИЯТТУУЛУККА ТАРБИЯЛООНУН
ЗАРЫЛЧЫЛЫКТАРЫ.....150

Эргешали кызы Айчүрөк
НЕОБХОДИМОСТИ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ И ПОЛИКУЛЬТУРНОГО
ВОСПИТАНИЯ.....150

Ergeshali kyzy Aichurok
NECESSITIES OF POLYCULTURAL EDUCATION
AND POLYCULTURAL TRAINING.....150

Нусупова Р.С.
ТОЛЕРАНТТУУЛУК ИНСАНДЫН МААНИЛУУ
БААЛУУЛУГУ КАТАРЫ153

Нусупова Р.С.
ТОЛЕРАНТНОСТЬ КАК ЛИЧНОСТНО
ЗНАЧИМАЯ ЦЕННОСТЬ.....153

R.S. Nusupova
TOLERANCE AS AN IMPORTANT VALUE OF THE
INDIVIDUAL.....153

Ибрайым кызы Айжан
КЫРГЫЗСТАНДЫН ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮ
СИСТЕМАСЫ МОДЕРНИЗАЦИЯЛОО
ШАРТЫНДА.....156

Ибрайым кызы Айжан
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СИСТЕМА
КЫРГЫЗСТАНА В УСЛОВИЯХ
МОДЕРНИЗАЦИИ.....156

Ибрайым кызы Айжан
COMPREHENSIVE SYSTEM OF KYRGYZSTAN IN
THE MODERNIZATION.....156

Т.А. Тагаева

О.Ж. Ибрайым кызы Айжан, ф.и.к.

М.И. Мурзаева ф.и.к.